EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 17.10.2006
KOM(2006) 597 lõplik

KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE

EUROOPA ÜHENDUSTE LAENUTEGEVUSE KOHTA 2005. AASTAL

{SEK(2006)1306}

SISUKORD

Sissejuhatus 3

1. 2005. AASTAL VÕETUD LAENUD 3

2. LAENUDE ANDMINE KOLMANDATES RIIKIDES 4

2.1. Ülevaade 4

2.2. Ühenduse makromajanduslik finantsabi 4

2.3. Euroopa Investeerimispanga laenud 2005. aastal Kagu-Euroopa naaberriikides, Vahemere maades, Aasias ja Ladina-Ameerikas ning Lõuna-Aafrika Vabariigis 4

2.3.1. Euroopa Investeerimispanga eesmärgid ja prioriteedid 5

2.3.2. Laenude andmine 6

2.3.3. Riskijaotus 6

2.3.4. Koostöö teiste asutustega 7

2.4. Lomé/Cotonou konventsioonide osalisriigid – laenutehingud 7

3. LAENUTEHINGUTE MÕJU EELARVELE 7

3.1. Eelarvetagatised 7

3.2. Intressitoetused 8

3.3. Riskikapital 8

SISSEJUHATUS

Nõukogu otsustes, millega kehtestatakse Euroopa ühenduste erinevad laenude rahastamisvahendid, nõutakse, et komisjon teavitaks igal aastal nõukogu ja parlamenti nende vahendite kasutamisest.

Väljaspool ühendust sõlmitud laenutehingute puhul nõutakse 1997. ja 2000. aastal vastu võetud otsustes,[1] et komisjon annaks nõukogule ja parlamendile igal aastal teavet selliste Kagu-Euroopa naaberriikides, Vahemere maades, Ladina-Ameerikas ja Aasias ning Lõuna-Aafrikas antavate Euroopa Investeerimispanga laenude kohta, mis on tagatud liidu eelarvega.

Nimetatud teavitamisnõuete täitmiseks kirjeldatakse käesolevas aruandes iga asjaomase valdkonna tehinguid. Ühenduse poolt kolmandatele riikidele antud makromajandusliku finantsabi ning ühenduse laenudega seotud intressitoetuste ja tagatiste kohta esitatakse ka lühikokkuvõte, et anda täielik ülevaade laenutehingutest. Lisaks antakse aruandes teavet Euratomi laenutehingute kohta.

Aruande tabelid on avaldatud komisjoni personali töödokumendis. Tekstis esinevad viited tabelitele osutavad komisjoni personali töödokumendile.

1. 2005. AASTAL VÕETUD LAENUD

Nõukogu heakskiidu saanud laenutehingute rahastamiseks on komisjon volitatud võtma asjaomase ühenduse (EÜ, Euratom) nimel laenu kapitalituru vahenditest.[2] 2005. aastal võeti üks laen makromajanduslikuks finantsabiks, et tagada laenu Serbiale ja Montenegrole. Euratomi laenude rahastamisvahendi kaudu võeti kolm laenu, et rahastada ühte laenu Bulgaaria tuumaelektrijaamale ja kahte laenu Rumeeniale samal eesmärgil.

Hoolimata eespool nimetatud teguritest, kasvas Euroopa ühenduste ja Euroopa Investeerimispanga võetud laenude summa 2005. aastal peamiselt investeerimispanga võetud laenude suurenemise tõttu 6% võrra 52,9 miljardi euroni eelmise aasta 49,9 miljardi euroga võrreldes (vt tabel 1.1.).

Võttes arvesse tagasimaksed, tühistamised ja vahetuskursi kõikumised, oli tagasimaksmata laenude kogusumma 31. detsembril 2005. aastal 250,1 miljardit eurot, mis on 15,5% rohkem kui 2004. aastal (vt tabel 1.2.).

Võetud laenude jaotus vääringu alusel (vt tabel 1.3.) näitab eurolaenude vähenemist 44,9%-lt 2004. aastal 37,5%-le 2005. aastal, samal ajal kui ühenduse teistes vääringutes võetud laenud suurenesid 13,0%-lt 23,0%-ni. Ühendusevälistes vääringutes võetud laenude osatähtsus kogusummast vähenes 42,0%-lt 39,5%-le. USA dollarites võetud laenude osatähtsus vähenes 41,6%-lt 27,9%-le. Aastal 2005 oli pärast vahetuslepingute sõlmimist 97,3% laenudest

---

[1] Õiguslik alus: nõukogu otsus 97/256/EÜ esimeseks üldiseks mandaadiks ja muudetud otsus 2000/24/EÜ teiseks mandaadiks ning otsused 98/348/EÜ, 98/729/EÜ, 99/786/EÜ, 2000/24/EÜ, 2000/688/EÜ, 2000/788/EÜ, 2001/777/EÜ, 2001/778/EÜ, 2005/47/EÜ ja 2005/48/EÜ.

[2] ESTÜ asutamisleping lõppes 2002. aastal. Ühenduse uue laenude rahastamisvahendi ülemmäärad on täielikult ammendatud ja ühenduse uue laenude rahastamisvahendi kaudu võetud viimane laen kustutati täielikult 2004. aastal. Selle vahendi kaudu raha ei hangitud ja uusi laene selle jaoks rohkem ei anta.

muutuva intressimääraga, võrreldes 100%-ga 2004. aastal (enne vahetuslepingute sõlmimist: vt lisas tabel 1.3.).

2. LAENUDE ANDMINE KOLMANDATES RIIKIDES[3]

2.1. Ülevaade

Kolmandatele riikidele, kellel on koostöölepingud ühendusega, antakse finantsabi mitmesuguses vormis, mis sõltub asjaomastest geograafilistest piirkondadest ja taotletavatest eesmärkidest. Üldiselt on see kahepoolsete laenude vormis (makromajanduslik finantsabi või toetus maksebilansi tasakaalustamiseks), millega ühendus aitab taastada riigi makromajanduslikku tasakaalu. Komisjon haldab neid finantstehinguid nõukogu otsuste alusel.

Muudel juhtudel antakse laenu üksikprojektide otserahastamise või üldiste laenude vormis pankadele, kes seejärel eraldavad raha väiksematele kohalikele projektidele. Euroopa Investeerimispank haldab nimetatud laene oma tavaliste tingimuste alusel, üldjuhul liidu eelarve tagatisega.

Euratomi laenude rahastamisvahend on määratud finantsmeetmete võtmiseks liikmesriikides ja riikides, mis kuulusid otsuse vastuvõtmise ajal kolmandate riikide hulka (Armeenia, Bulgaaria, Tšehhi Vabariik, Ungari, Leedu, Rumeenia, Venemaa, Slovakkia, Sloveenia ja Ukraina).

Geograafilised piirkonnad, kus ühendus teeb laenutehinguid, on loetletud lisas (vt tabel 2.1.).

2.2. Ühenduse makromajanduslik finantsabi

Makromajanduslik finantsabi laenudena on loomult erandlik ja moodustab ühe osa rahvusvahelise üldsuse jõupingutustest tagada koos Bretton Woodsi institutsioonidega maksebilansi tasakaalustamiseks toetus teatud riikidele, kellel on üleminekuaegseid makromajanduslikke raskusi. Ühenduse toetus keskendub naaberpiirkondadele, nt Lääne-Balkanile ja Kaukaasiale. Väljamaksed sõltuvad sellest, kas abisaajad riigid vastavad makromajandusliku stabiliseerimise ja struktuurireformide nõuetele. Seetõttu on tehingute arv igal aastal piiratud ja eri aastatel antud abi on raske objektiivselt võrrelda.

Nimetatud vahendi kaudu väljastatud toetused ja laenud on loetletud lisas (vt tabel 2.2.). Peale selle on komisjoni iga-aastases aruandes antud teavet makromajandusliku finantsabi kohta kolmandatele riikidele.[4]

2.3. Euroopa Investeerimispanga laenud 2005. aastal Kagu-Euroopa naaberriikides, Vahemere maades, Aasias ja Ladina-Ameerikas ning Lõuna-Aafrika Vabariigis

Punkt 2.3. on 2005. aasta aruanne, mis tuleb nõukogu otsuse 2000/24/EÜ artikli 2 kohaselt esitada Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

---

[3] 2005. aastal ei andnud ühendused liikmesriikidele laenu. Kümme uut liikmesriiki liitusid 1. mail, seetõttu ei käsitata nimetatud riikidele antud tagatud laene nimetatud kuupäevast alates enam välislaenudena.

[4] KOM(2006) 391 ja selle lisa SEK(2006) 938.

2.3.1. Euroopa Investeerimispanga eesmärgid ja prioriteedid

Kagu-Euroopa naaberriikides tegutses pank 2005. aastal nii ühinevates riikides kui ka kandidaatriikides (Bulgaaria, Rumeenia, Horvaatia ja Türgi) ning jätkas investeeringute toetamist Lääne-Balkani riikide eri valdkondades (peamiselt infrastruktuur, tervishoid ja haridus ning väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted).

Euroopa Investeerimispank on seadnud esikohale kommunikatsiooni- ja energeetikasektori ajakohastamise, moderniseerimise ja arendamise, pannes erilist rõhku üleeuroopalistele võrkudele maantee- ja raudteekoridoride alusel, mida üleeuroopaline transpordiministrite konverents on määratlenud keskmise tähtajaga arenguprioriteetidena.

Asjaomaste riikide õigusaktide järkjärgulisel kohandamisel ELi õigusaktidega seati prioriteetseiks Euroopa Investeerimispanga projektidega seotud keskkonnaküsimused, samuti keskkonnaprojektid kui niisugused. Samuti toetab Euroopa Investeerimispank otseselt või oma üldise laenude rahastamisvahendi kaudu väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtteid ning teisi tööstusega seotud algatusi, eriti välismaiseid otseinvesteeringuid ja neid, milles osalevad ELi partnerid.

Euroopa Investeerimispank jätkas laenude andmist välja valitud keskkonnaprojektidele **Loode-Venemaal** erilaenude mandaadi alusel, mis lõppes 2005. aasta mais (aprillis ja mais allkirjastati Peterburis kaks lepingut summas 60 miljonit eurot, millega nimetatud mandaadi alusel sõlmitud lepingute kogusumma ulatus 85 miljoni euroni) ja tegi ära suure töö **Venemaad, Ukrainat, Moldovat ja Valgevenet** hõlmava teise mandaadi ettevalmistamisel (500 miljonit eurot kuni 2007. aasta juulini), mille nõukogu kiitis heaks 2004. aasta detsembris ja mille tagatisleping sõlmiti komisjoniga 2005. aasta detsembris. Komisjon, Euroopa Investeerimispank ning Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank (EBRD) valmistasid ette kolmepoolse vastastikuse mõistmise memorandumi, mis käsitleb praegu arutlusel oleva võimaliku järgmise mandaadi rakendamist (2007–2013) Venemaal, Ida-Euroopas ja Lõuna-Kaukaasias[5] ning Kesk-Aasias.[6]

Vahemere piirkonnas annab pank mandaadi alusel laenu peamiselt Euroopa – Vahemere piirkonna partnerluse raames Euroopa – Vahemere piirkonna investeerimis- ja partnerlusrahastu kaudu, toetades asjaomaste riikide majanduslikku arengut. Euroopa Investeerimispanga laenudega toetatakse konkreetseid investeerimisprojekte, üldise laenude rahastamisvahendi kaudu väiksemaid projekte ning väikesi ja keskmise suurusega ettevõtteid, tugevdades samal ajal eri riikide finantssektorit. Olemasoleva mandaadi alusel antavate laenude järelejäänud summa (248 miljonit eurot) täienduseks võidakse 2006. aastal kasutusele võtta Euroopa Investeerimispanga ajutine rahastu, mis võimaldaks pangal jätkata Vahemere piirkonnas nõuetekohasel tasemel tegevust enne uue mandaadi jõustumist.

Lisaks EuroMed II mandaadi alusel ja nõukogu taotlusel antavatele laenudele on pank jätkanud Euroopa – Vahemere piirkonna investeerimis- ja partnerlusrahastu kaudu oma vahenditest ilma eelarvetagatiseta antavate laenude programmi.

Euroopa Investeerimispanga omavahenditest mandaadi alusel antavaid laene täiendatakse omakorda intressitoetuste (keskkonna valdkonnas antud laenudele) ja riskikapitaliga Euroopa

---

[5] Ukraina, Moldova, Valgevene, Armeenia, Aserbaidžaan, Gruusia.

[6] Kasahstan, Kirgiisi Vabariik, Tadžikistan, Türkmenistan ja Usbekistan.

Liidu eelarveallikatest ning hallatakse pangas. Euroopa – Vahemere piirkonna investeerimis- ja partnerlusrahastu tehnilise abi toetusfondi kaudu jätkati tegevust, milles kasutatakse Euroopa Komisjoni MEDA määruse alusel antud raha. Tehnilise abi fondile täienduseks 2004. aasta keskel asutatud ja eelnevale tehnilisele abile ning riskikapitali toimingutele keskenduva MEDA usaldusfondi esimene tegutsemisaasta oli 2005.

Pikaajaliste suhete ametlikustamiseks sõlmisid Euroopa Investeerimispank, Euroopa Komisjon ja Aafrika Arengupank 2005. aastal vastastikuse mõistmise memorandumi, mis käsitleb tugevdatud strateegilist partneritevahelist koostööd Aafrika riikides. Vahendite ühendamiseks ja koostöö tugevdamiseks liikmesriikide kahepoolsete arenguabi finantseerimise asutustega, mis tegutsevad ka Vahemere piirkonnas, sõlmis Euroopa Investeerimispank eelmisel aastal kokkulepped kaheteistkümne nimetatud asutusega. Peale selle sõlmiti eellepingud asutusega Agence Française de Développement ja KfW Arengupangaga.

Aasias ja Ladina-Ameerikas rahastab pank projekte, mis pakuvad huvi nii ühendusele kui ka asjaomastele riikidele: kaasrahastamine koos ELi projektide eestvedajatega, tehnoloogiasiire, koostöö energeetika ja keskkonnakaitse valdkonnas. Euroopa Investeerimispank toetab 2004. aasta lõpu tsunami järgseid taastamistöid.

Lõuna-Aafrika Vabariigis on panga eesmärk aidata kaasa riigi rekonstrueerimise ja arendamise programmi edukale rakendamisele. Lisaks laenude andmisele osutas Euroopa Investeerimispank Euroopa Liidu komisjonile abi riskikapitaliprojektide juhtimisel.

Kokkuvõte Euroopa Investeerimispanga tegevusest alates 2001. aastast on esitatud tabelis 2.3.1.

2.3.2. Laenude andmine

Jaotus riikide ja sektorite kaupa on esitatud lisas (vt punktid 2.3.2. a–e).

2.3.3. Riskijaotus

Nõukogu muudetud otsuses 2000/24/EÜ[7] on sätestatud ühenduse üldtagatise ülemmääraks 65% kõigi allkirjastatud laenude kogusummast. Riskijaotuskokkulepete alusel on Euroopa Investeerimispanga mitteriikliku projektitagatisega laenudel ühenduse tagatis ainult poliitilise riski vastu, sama ajal kui riikliku projektitagatisega laenudel on ühenduse tagatis kõigi riskide vastu. Pank nõuaks ühenduse tagatist üksiklaenule ainult siis, kui nimetatud laenu projektitagatis pangale kahju ei hüvita, mitteriikliku projektitagatise puhul ainult poliitilistel põhjustel ja riikliku projektitagatise puhul igal juhul. Tagatist nõutakse kogu tagasimaksmata laenusummale, sest tegelikult on kõik laenud 100% kaetud tingimusel, et kogu laenukohustuse puhul järgitakse 65% ülempiiri.

Riskijaotus mandaatide kaupa 31. detsembril 2005. aastal on esitatud tabelites 2.3.3. ja 2.3.3.a (Esimese mandaadi riskijaotuse osatähtsus ei ole 2001. aasta lõpust muutunud).

---

[7] Nõukogu otsuses 2000/24/EÜ kutsutakse panka „tegema jõupingutusi katmaks 30% oma käesoleva otsuse kohaste laenude kommertsriskist mitteriiklike tagatistega ja, niipalju kui võimalik, konkreetsete piirkondlike mandaatide alusel. Seda protsenti suurendatakse igal võimalikul juhul, kui turg seda võimaldab". 2005. aastal jätkas pank tegevust, et saavutada riskijaotust käsitlev eesmärk, kuid eesmärgiks seati esimese mandaadi 25% asemel 30%.

2.3.4. Koostöö teiste asutustega

2005. aastal toimus panga tegevus kandidaat- ja ühinevates riikides ELi programmi raames, mis aitab neil riikidel valmistuda ühinemiseks, eelkõige rahastades investeeringuid, mille eesmärk on nende riikide infrastruktuuri integreerimine ELi omaga, ning abistades väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtteid. Võimaluse korral rahastatakse projekte ühiselt teiste asutustega. Seega on panga tegevus osa kooskõlastatud tegevusest, mida viiakse ellu tihedas koostöös komisjoni ja asjaomastes riikides töötavate rahvusvaheliste finantseerimisasutustega.

Pank teeb tihedat koostööd ja tal on kujunenud viljakas suhe PHARE/ISPA programmiga, millega abisaajad riigid on väga rahul. Lisaks PHARE sagedasele abile, et kindlustada investeerimiseelsel perioodil Euroopa Investeerimispanga programmide toetus uuringutele ja tehnilise abi rakendamisele, teeb pank PHAREga koostööd ka infrastruktuuriprojektide kaasrahastamisel.

Euroopa Investeerimispanga rahastatavate projektide kaasrahastamine 2005. aastal on näidatud lisas (tabelid 2.3.4. ja 2.3.5.). Pank kaasrahastas lisaprojekte ühinemiseelse rahastamisvahendi kaudu, mida käesolevas aruandes ei käsitleta.

2.4. Lomé/Cotonou konventsioonide osalisriigid – laenutehingud

2005. aastal andis Euroopa Investeerimispank AKV/ÜMT (Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikides või ülemeremaade ja -territooriumide) riikides laene kokku 537 miljoni euro eest, millest 151 miljonit eurot anti panga omavahenditest ja 386 miljonit eurot riskikapitalist (vt tabel 2.4.).

3. LAENUTEHINGUTE MÕJU EELARVELE

Laenutehingud mõjutavad liidu eelarvet siis, kui nendega kaasnevad ühenduse tagatised, intressitoetused või eritingimused, mida laenuandja seisukohast saab võrrelda riskiga seotud tehingutega.

3.1. Eelarvetagatised

22. detsembril 2004. aastal otsustas nõukogu anda Euroopa Investeerimispangale ühenduse tagatise teatud tüüpi projektidele Venemaal, Ukrainas, Moldovas ja Valgevenes antud laenudest tuleneva kahju vastu (2005/48/EÜ). Avatud krediitide ülemmäär on 500 miljonit eurot ja Euroopa Investeerimispangale antakse erandlik ühenduse sajaprotsendiline tagatis.

22. detsembril 2004. aastal otsustas nõukogu muuta otsust 2000/24/EÜ, et võtta arvesse Euroopa Liidu laienemist ja Euroopa naabruspoliitikat (2005/47/EÜ).

Iga piirkonna uued ülemmäärad on järgmised (eurodes):

Kagu-Euroopa naaberriigid	9185 miljonit
Vahemere maad	6520 miljonit
Ladina-Ameerika ja Aasia	2480 miljonit
Lõuna-Aafrika Vabariik	825 miljonit

Türgi	450 miljonit

Seega on tagatise ülemmäär kokku 19 460 miljonit eurot ja komisjoni eelarve katab sellest summast 65% (eelmise mandaadi 70 protsendiga võrreldes). Uue otsusega kutsutakse Euroopa Investeerimispanka otsima võimaluse korral muid (kommerts)tagatise allikaid oma finantsvahendajatelt ja seatakse sihtmääraks 30% ülemmäärast (erinevalt eelmise mandaadi 25 protsendist).

Tagatisprogramm lõpeb 31. jaanuaril 2007. aastal; seda võib automaatselt pikendada kuue kuu võrra, kui laenude ülemmäära ei ole saavutatud.

Lisaks katab komisjoni eelarve 65% maksimaalselt 600 miljoni euro suurusest summast Türgile (TERRA), milleks riskijaotust ei taotletud.

2005. aastal (uue mandaadi kuues aasta) kirjutas Euroopa Investeerimispank alla laenulepingutele 3618 miljoni euro suuruses kogusummas, mille tulemusel uue mandaadi alusel antud laenude kogusumma tõusis 17 238 miljoni euroni, mis on 89% ülemmäärast, kusjuures riskijaotus võrdus 17 protsendiga allkirjastatud laenudest.

Üksikasjalik ülevaade tagatiste olukorrast on esitatud komisjoni poolaastaaruandes üldeelarvest kaetavate tagatiste kohta.[8]

3.2. Intressitoetused

Intressitoetusi anti ühenduse mitme programmi raames nii liidus kui ka väljaspool liitu. Nõukogu taotluse alusel koostas komisjon selle kohta üldhinnangu.[9] Suurem osa nimetatud programmidest on lõpetatud ega mõjuta enam eelarvekulutusi. Pooleliolevad programmid ja vaadeldavate aastate jooksul makstud intressitoetuste summad on esitatud lisa tabelis 3.2.

3.3. Riskikapital

Lomé konventsiooni ja sellele järgnenud Cotonou lepingu alusel teeb Euroopa Investeerimispank AKV-piirkonnas (Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikides) riskikapitalitehinguid, mida rahastatakse Euroopa Arengufondi eelarvest. Tehingute jaotus on esitatud lisas (vt tabel 2.4.).

[8] KOM(2005) 699 ja SEK(2005) 1769.

[9] KOM(2000) 524, 6. september 2000.